

Трудове право та право соціального забезпечення
СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Поліщук М.С.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку
України», старший викладач кафедри державно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук

Надзвичайно важливим з точки зору реалізації соціальних прав та інтересів учасників правовідносин, які виникають, змінюються чи припиняються у зв'язку із матеріальним забезпеченням, виконанням завдань та обов'язків у цій сфері, є їх урегульованість правовими нормами. Звідси **актуальним є дослідження проблемних питань правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС**, серед яких: надзвичайно велика кількість правових актів у цій сфері; невиконання приписів деяких нормативних актів; досить часте внесення змін та доповнень, що ускладнює їх правозастосовну практику та інше.

Як правило, правове регулювання у теорії права визначається як „результативний, нормативно-організаційний вплив, який здійснюється на суспільні відносини за допомогою системи правових засобів з метою їх впорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб” [1, 145]. Аналіз загальнотеоретичних підходів вчених щодо з'ясування сутності категорії „правове регулювання” спонукає зробити висновок про те, що своєрідність правового регулювання полягає в тому, що воно, по-перше, відповідно до своєї соціальної природи є таким різновидом соціального регулювання, який має цілеспрямований, організований, результативний характер. По-друге, здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституційного утворення – регулятора.

Необхідність правової регламентації відносин із матеріального забезпечення працівників ОВС підкреслюється усіма дослідниками даної проблематики [2-5]. Щоб розкрити специфіку правового регулювання певної групи відносин, у нашому випадку тих, які виникають, змінюються та припиняються під час матеріального забезпечення працівників ОВС, необхідно

визначитись із сферою та межами правового регулювання з предметом та методом їх правового регулювання. Так, сфера правового регулювання вказує на те, якою галуззю права регулюється певний вид суспільних відносин. Слід зазначити, що правове регулювання соціальних відносин є предметом не лише трудового права та права соціального забезпечення [6-9], а й цивільного, адміністративного, фінансового, податкового, господарського права тощо.

Що стосується меж правового регулювання, то під ними в теорії права розуміються засоби владно-вольового впливу держави в особі її органів на суспільні відносини, поведінку людини [10]. Отже, межі правового регулювання встановлюють рамки поширення права на певну групу суспільних відносин, визначають характер впливу права на свідомість і діяльність людини, тобто їх завданням є розмежування правового впливу від неправового.

З'ясування поняття предмета і методу правового регулювання є основою характеристики будь-якої галузі права, включаючи й трудове право та право соціального забезпечення. Погоджуємось з думкою В.І. Прокопенка про те, що „предметом трудового права України є суспільні трудові відносини, які виникають із застосування робітниками і службовцями здатності до праці в суспільному виробництві, відносини по працевлаштуванню, колективні правові відносини і відносини по матеріальному забезпеченню робітників та службовців в разі тимчасової або постійної втрати працездатності” [11, 20]. Поділяємо також думку І.М. Сіроги, який зазначає, що „відособленим „суверенним” предметом галузі права соціального забезпечення є відносини щодо соціального забезпечення. Усі вони якісно однорідні, оскільки виникають із приводу надання громадянам різних видів соціальних виплат і послуг, передбачених законодавством. Ці відносини до певного моменту розвивалися у рамках традиційних галузей права – трудового, адміністративного, фінансового. Але під впливом великого законодавчого матеріалу, який закріпив особливості соціального забезпечення, вони досягли такої високої зрілості, що відділились від „материнських” галузей права й утворили компактний предмет галузі права соціального забезпечення” [12, 10].

Таким чином, відносини із матеріального забезпечення працівників ОВС складають предмет як трудового права, так і права соціального забезпечення, а деякі з них регулюються нормами адміністративного, фінансового та господарчого права. До відносин, які складають предмет правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС, відносимо ті, які виникають, змінюються чи припиняються з питань їх грошового, пенсійного, житлового, медичного і санаторно-курортного забезпечення, забезпечення майном, надання їм пільг і компенсацій, їх соціального страхування.

Крім предмета правового регулювання, ознакою його диференціації юридична наука визнає метод правового регулювання суспільних відносин. Для трудового права більш характерним є диспозитивний метод, який вказує на рівність сторін трудових правовідносин, а саме їх підпорядкування внутрішньому трудовому розпорядку. Що стосується методу правового регулювання права соціального забезпечення, то слід зазначити, що ця проблематика відноситься до числа недостатньо досліджених і найбільш дискусійних. Наприклад, як зазначає І.М. Сірота, „метод нормативного регулювання соціального забезпечення являє собою комбінацію імперативного і диспозитивного способу (прийому) регулювання [12, 11]. Те саме, на нашу думку, стосується і матеріального забезпечення працівників ОВС. На практиці іноді важко відрізнити відносини із матеріального забезпечення, які, наприклад, регулюються адміністративним правом, трудовим правом чи правом соціального забезпечення. Тому рекомендуємо їх розмежовувати не за методом правового регулювання, а за предметом.

Будь-яке правове регулювання має специфічний механізм. Під механізмом правового регулювання у теорії права розуміють систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини [13, 150]. До елементів механізму правового регулювання як правило відносять: юридичні норми, правові акти, правові відносини, акти реалізації суб'єктивних юридичних прав та обов'язків, акти застосування права [10;14;15]. Правові акти, що регулюють матеріальне забезпечення працівників ОВС мають різну юридичну силу, приймаються різними органами, і, об'єднані у систему,

створюють відповідне правове поле як для функціонування системи органів внутрішніх справ у цілому, так і правовідносин у сфері матеріального забезпечення зокрема. У широкому розумінні мова йде про Конституцію України, закони та інші законодавчі акти України, правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також відомчі нормативні акти МВС України та підпорядкованих йому підрозділів на місцях. Отже, у загальному вигляді всю нормативну базу, яка регулює матеріальне забезпечення працівників ОВС, можна умовно поділити на: 1) зовнішню, яка створюється за межами системи органів внутрішніх справ, але до створення якої працівники системи ОВС мають безпосередній стосунок, розробляючи або беручи участь у розробці проектів тих чи інших нормативних актів; 2) внутрішню, тобто відомчу нормативну базу.

Правові акти, які регулюють матеріальне забезпечення працівників ОВС, є надзвичайно різноманітними. Як було зазначено вище, деякі з них регулюють різні за характером суспільні відносини і тому одночасно виступають джерелами різних галузей права. Так, наприклад, Закон України „Про міліцію”, присвячений здебільшого регулюванню адміністративно-правових відносин, однак він містить цілий ряд норм, які є предметом правового регулювання трудового права та права соціального забезпечення (прийняття на службу та проходження служби в міліції (ст.ст. 17, 18), оплата праці працівників міліції (ст. 19), соціальний захист працівників міліції (ст. 22)) та ін. [16].

Підбиваючи підсумок розгляду питання про сучасний стан правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС, вважаємо за доцільне виділити такі його *специфічні ознаки*: має особливу мету та завдання; має свій предмет і метод; основу правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС складають численні та різні за юридичною силою правові акти, які створюють відповідне правове поле як для функціонування системи органів внутрішніх справ у цілому, так і правовідносин у сфері матеріального забезпечення зокрема; недоліками правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС визнано такі: надзвичайно велика кількість правових актів у цій сфері, як законодавчого, так і підзаконного рівня, нормативного та індивідуального характеру; невиконання приписів деяких

нормативних актів, зокрема і законодавчих, які регулюють правовідносини із матеріального забезпечення працівників ОВС; досить часте внесення змін і доповнень до нормативних актів у цій сфері, що ускладнює їх правозастосування; неузгодженість деяких положень нормативних актів, які регулюють правовідносини із матеріального забезпечення працівників ОВС; невірне тлумачення правозастосовними органами деяких положень цих нормативно-правових актів, особливо відомчих на місцях, що призводить до численних порушень (невиплати усіх нормативно передбачених надбавок, зниження розміру пенсій, скасування законодавчо передбачених пільг, невиплати компенсацій тощо).

На нашу думку, одним із ефективних заходів подолання зазначених вище недоліків правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС має стати систематизація нормативних актів у цій сфері, результатом якої на *загальнодержавному рівні* буде прийняття Основ законодавства із соціального забезпечення населення, в яких соціальному забезпеченню осіб, які проходять службу у військовій організації та правоохоронних органах у цілому та їх матеріальному забезпеченню зокрема за усіма визначеними нами вище напрямками буде присвячено окремий розділ, на *відомчому рівні* – прийняття настанови із соціального забезпечення працівників ОВС, у якій їх матеріальному забезпеченню буде відведено належне місце.

Список використаних джерел

1. Алексеев С.С. Теория права. – М.: Юристъ, 1995. – 428 с.
2. Лапка О.Я. Соціально-правовий захист працівників міліції України (адміністративно-правовий аспект): Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – К.: Київський інститут внутрішніх справ МВС України, 2003. – 210 с.
3. Мельник К.Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики): Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. – Харків, 2003. – 202 с.
4. Лавриненко О.В. Правовое регулирование приема на службу в органы внутренних дел Украины: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. – Харків, 1998. – 224 с.
5. Кравченко Ю.Ф. Актуальні проблеми реформування органів внутрішніх справ України (організаційно-правові питання): Дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. – Харків, 1998. – 192 с.
6. Гарасимів Т.З. Принципи права соціального забезпечення України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
7. Трудове право України: Академ. курс: Підручник / А.Ю. Бабаскін, Ю.В. Баранюк, С.В. Дріжчана та ін.; За заг. ред. Н.М. Хуторян. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 608 с.
8. Трудове право України: Академічний курс: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П.Д.Пилипенко, В.Я.Бурак, З.Я.Козак та ін.; За ред. П.Д.Пилипенка. – К.: Концерн „Видавничий Дім „Ін Юре”, 2004. – 536 с.
9. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. – 2-ге вид., стер. – К.: Вікар, 2004. – 725 с.
10. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.
11. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. – Харків: Консум, 1998. – 480 с.
12. Сирота И.М. Право социального обеспечения в Украине. – Харьков: Одиссей, 2002. – 382 с.
13. Алексеев С.С. Теория права. – М.: Изд-во БЕК, 1994. – 224 с.
14. Рабінович П.М. Основы общей теории права та держави. – К.: Юрінком Інтер, 1994. – 236 с.
15. Теория права и государства: Учебник / Под ред. Г.Н. Манова. – М.: Изд-во БЕК, 1996. – 336 с.
16. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ»
М. ХАРКІВ, 23-24 ЛЮТОГО 2011 Р

Заявка

- 1. Поліщук Марина Сергіївна**, старший викладач кафедри державно-правових дисциплін ДВНЗ УАБС, кандидат юридичних наук
- 2. Секція - Трудове право та право соціального забезпечення**
- 3. Працюю: ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»**
- 4. Тема доповіді: СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОВС**
- 5. Домашня адреса: м. Суми, проїзд Даргомижського, б. 14, кв. 5, 40024**
- 6. 0954241548**
- 7. e-mail: polishuk_ms@mail.ru**
- 8. Особистої участі – не планую**

Поліщук, М.С. Сучасний стан правового регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС [Текст] / М.С Поліщук // Правові проблеми державотворення і захисту прав людини : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (23 – 24 лютого 2011 р.) : у 4-х томах / ГО «Асоціація аспірантів-юристів»– Харків, 2011. – Т. 4. – С. 81-84.

КВИТАНЦИЯ
2453.330.2

ПОСЛЕОПЕРАЦИОННОЕ ВРЕМЯ

ДАТА: 16.02.2011 16:25 ДАТА ВАЛ: 17.02.11

ФИО: ПОЛИЩУК МАРИНА СЕРГЕЕВНА

АДРЕС: 121 ГРУША 67

БАНК ПЛАТЕЛЬЩИКА: СУМСЬКА ФІЛІЯ ПАТКБ "ПРИ
ВАТБАНК", М. СУМИ

БАНК ПОЛУЧАТЕЛЯ: АТ "УКРСИББАНК"

ПОЛУЧАТЕЛЬ: ЗАЙЦЕВ ВЯЧЕСЛАВ АЛЕКСЕЕВИЧ

КОД ПОЛУЧАТЕЛЯ: 2946903559

Р/С ПЛАТЕЛ.: 10020009021001 МФО: 337546

Р/С ПОЛУЧ.: 26203206049900 МФО: 351005

1. СУММА: 60,00 КС: 05

1. НАЗНАЧЕНИЕ: ПОПОВНЕННЯ ПОТОЧНОГО
РАХУНКУ ЗАЙЦЕВА В.А.

ИТОГО: 60,00

СУММА ПРОПИСЬЮ: ШЕСТЬДЕСЯТ ГРН. 00 КОП.

ПОДПИСЬ КЛИЕНТА: _____

КАССИР: КРАВЦОВА И.Н. _____

ЗЧП: ВР.96600550